

Archeologie in Purmerend

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1.....	1
1.1 Hogere regelgeving	1
1.2 Doel	2
1.3 Uitgangspunten	2
1.4 Taken rijksoverheid.....	2
1.5 Taken/instrumenten provincie	2
Hoofdstuk 2.....	3
2.1 Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart.....	3
2.2 Selectiebeleid	5
2.3 Archeologische onderzoeksprocedure en omgevingsvergunning.....	7
2.4 Nieuw certificeringsstelsel Erfgoedwet.....	8
2.5 Beleidsinstrumenten en maatregelen	10
2.6 Uitgangspunt: de verstoorder betaalt.....	11
2.7 Gemeentelijk budget.....	12
Hoofdstuk 3.....	12
3.1 Gemeentelijke organisatie	12
3.2 Samenwerking.....	12
3.3 Communicatie en participatie.....	13

Hoofdstuk 1

Deze bijlage bij het Erfgoedbeleid Purmerend 2017 beschrijft het beleid op het onderdeel archeologie. Archeologie is de wetenschap die het leven van mensen in het verleden bestudeert, reconstrueert en verklaart aan de hand van sporen die zij in de bodem hebben achtergelaten. Sporen uit het verleden kunnen ons veel vertellen over het gebied waar deze worden gevonden en over hoe de mens daar vroeger woonde en leefde. Deze sporen kunnen variëren van huishoudelijk afval, gereedschap, munten, en botten tot akkersystemen en houten of stenen funderingen van gebouwen. Het bodemarchief is als het ware de basis voor de historische identiteit van een stad en naar inwoners.

1.1 Hogere regelgeving

Om het bodemarchief te beschermen is in 1992 het Verdrag van Malta door Nederland getekend. De essentie van het verdrag is dat bodemingrepen vooraf moeten worden gegaan door een zorgvuldig onderzoek naar archeologische waarden. Ook beoogt het verdrag een goede afstemming tussen de archeologie en ruimtelijke ordening te bewerkstelligen. Belangrijk uitgangspunt daarbij is dat 'de verstoorder betaalt' .

De uitgangspunten van het verdrag zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Gemeenten zijn, conform de Erfgoedwet, verplicht een eigen archeologiebeleid vast te stellen en uit te voeren. In 2009 is de Beleidsnota Archeologie in Purmerend vastgesteld. In 2014 is het archeologiebeleid geëvalueerd (kenmerk 1159171) .

1.2 Doel

Archeologiebeleid is onderdeel van het ruimtelijk beleid. De kernactiviteit binnen het archeologiebeleid is het produceren van informatie voor de besluitvorming over beheer, behoud en ontwikkeling van het bodemarchief.

In deze bijlage wordt, net als in de Beleidsnota Archeologie in Purmerend uit 2009, aangegeven welke beleidsinstrumenten worden ingezet om een juiste afweging te kunnen maken tussen het te beschermen bodemarchief en de verschillende maatschappelijke belangen.

1.3 Uitgangspunten

Archeologische resten zijn een onderdeel van ons historisch (stede)bouwkundig en landschappelijk erfgoed. Het bodemarchief bevat veel karakteristieke en bijzondere elementen die de basis vormen voor de historische identiteit van de gemeente en haar inwoners. Door het uitvoeren van het archeologiebeleid is er een betere bescherming en inpassing van archeologische overblijfselen bij bouwprojecten. Het behoud en de ontsluiting van veel cultuurhistorische, en met name archeologische, kwaliteiten kan allen met actief beleid en samenwerking van alle betrokkenen worden gegarandeerd. Hierbij geldt een gedeelde verantwoordelijkheid van rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en particuliere organisaties.

Het veroorzakerprincipe is een belangrijk element, Initiatiefnemers tot bodemverstorende activiteiten, particuliere exploitanten of (lokale) overheden, worden verplicht de kosten van het benodigde archeologisch onderzoek voor hun rekening te nemen.

1.4 Taken rijksoverheid

De **rijksoverheid** heeft als taak de wettelijke bescherming van archeologische monumenten en het beheer van het landelijk archeologisch informatiesysteem ARCHIS. In dit systeem vindt ondermeer de melding van archeologische vondsten en de registratie van vindplaatsen plaats. Uit een bewerking van alle Nederlandse archeologische gegevens is de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW) ontstaan. Op deze kaart is globaal voor heel Nederland aangegeven waar de kans op archeologische overblijfselen het grootst is.

De **Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed** richt zich op de functie van kenniscentrum op het gebied van de archeologische monumentenzorg.

De **Erfgoedinspectie** houdt toezicht op het archeologiebestel, archeologische opgravingen, de omgang met vondsten en archeologische monumenten. Ze let daarbij op de toepassing van de juiste vergunningvoorschriften en beroepsnormen. Met betrekking tot het archeologiebestel ziet zij specifiek toe op het stelsel van certificering.

1.5 Taken/instrumenten provincie

De provincie heeft de wettelijke taak om:

1. vindplaatsen in de bodem te beschermen;
2. archeologisch onderzoek te doen wanneer een mogelijke vindplaats verstoord wordt;
3. archeologische vondsten toegankelijk te maken voor een groot publiek.

Centraal uitgangspunt in het provinciaal beleid ten aanzien van landschap en cultuurhistorie in Noord-Holland is 'behoud door ontwikkeling'¹.

De provincie heeft de regio Waterland (hiertoe behoort ook Purmerend) aangewezen als archeologisch gebied van provinciaal belang. Als in dit gebied het maatschappelijke belang dusdanig groot is dat de waardevolle archeologische vindplaatsen aangetast moeten worden, moet aangegeven worden op welke wijze archeologische waarden door compenserende maatregelen in het plan zijn ondergebracht. Dit kan bestaan uit een extra bescherming van waardevolle gebieden elders in het gebied of de archeologische waarden mee te nemen in het ruimtelijke ontwerp van het plan.

Boven op de wettelijke verplichting, is de compensatie bedoeld om in de door de provincie aangegeven archeologische gebieden extra aandacht te hebben voor het archeologische erfgoed (zowel in behoud als in het benutten van de aanwezige waarden bij de inrichting van een gebied).

De provincie ziet er bij de aangegeven archeologische gebieden op toe dat:

- het besluit en het archeologische onderzoek conform wetgeving wordt uitgevoerd;
- de motivering waarom een bodemingreep noodzakelijk is (aantonen noodzakelijk maatschappelijk belang);
- de onderbouwing voor compenserende maatregelen.

De provincie kan algemeen verbindende regels uitvaardigen met eisen waaraan bestemmingsplannen in het algemeen of in specifieke gebieden moeten voldoen (Wro).

De provincie is bevoegd gezag bij het afgeven van ontgrondingenvergunningen en milieueffectrapportages. In beide situaties kan de provincie aan initiatiefnemers de eis stellen dat archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd.

De provincie onderhoudt een archeologisch depot. Het Huis van Hilde, archeologisch depot en informatiecentrum van de provincie Noord-Holland, is in 2014 geopend. Archeologische vondsten uit Purmerend worden bewaard in dit depot. De provincie voert een deel van de taak op het gebied van het registreren en natrekken van vondstmeldingen uit.

De provincie ondersteunt de gemeenten op het gebied van archeologie. In Noord-Holland is met subsidie van de provincie de Cultuurcompagnie (voorheen Cultureel Erfgoed Noord-Holland) opgericht. De Cultuurcompagnie adviseert de gemeenten op het gebied van archeologie, monumenten en historische geografie.

Hoofdstuk 2

In dit hoofdstuk wordt het Purmerendse archeologiebeleid uiteengezet. Dit beleid gaat uit van het in het Verdrag van Malta en het beleid van de rijksoverheid vastgelegde uitgangspunt: behoud van de archeologische waarden 'in situ' (in de bodem). Zijn behoud en bescherming van archeologische waarden niet realiseerbaar dan zullen deze op deskundige wijze onderzocht en gedocumenteerd worden. Het archeologiebeleid moet ervoor zorgen dat tijdens het ruimtelijk planvormingsproces voldoende informatie over de aanwezige archeologische waarden in Purmerend bekend is zodat verantwoorde besluitvorming mogelijk is.

2.1 Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart

De archeologische waarden van Purmerend zijn door ADC Heritage in 2008 in kaart gebracht². Deze verwachtings- en beleidsadvieskaart is in 2009 samen met de Beleidsnota Archeologie in Purmerend

---

¹ De waarde van cultuur. Cultuurbeleid Provincie Noord-Holland 2013-2016; Uitvoeringsprogramma 2016.

² De archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart voor de gemeente Purmerend, rapportage en kaarten, 2008.

door de gemeenteraad vastgesteld. Vanaf dat jaar wordt in de bestemmingsplannen de dubbelbestemming Waarde-Archeologie opgenomen, waarbij uitgegaan wordt van de archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart. Bij het verlenen en handhaven van de omgevingsvergunning (bouwen, slopen, aanleggen) wordt getoetst aan deze bestemmingsplannen. Door het vastleggen van de archeologische waarden in een bestemmingsplan is het mogelijk de archeologische waarden te reguleren en te voorkomen dat deze waarden zonder enige vorm van onderzoek worden verstoord.

De resultaten van het archeologisch (voor)onderzoek bepalen of een omgevingsvergunning wordt verleend. Op basis van het bestemmingsplan kunnen voorschriften m.b.t. archeologische waarde(n) worden opgenomen in de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning kan verleend worden met het voorschrift dat een archeologische begeleiding tijdens de bodemverstoring of een archeologische opgraving voorafgaande aan de bodemverstoring moet worden uitgevoerd.

ADC Archeoprojecten heeft in 2016³ deze archeologische verwachtings- en beleidskaart geactualiseerd op de volgende punten:

1. Actualisatie op basis van nieuwe inzichten naar aanleiding van sinds 2008 uitgevoerd archeologisch onderzoek.
2. Opnemen van het onderzoeksthema 'Archeologie van begraven waterbodems' in de verwachtings- en beleidskaart.
3. Aanleveren van digitale GIS-bestanden voor verwerking in bestemmingsplannen (omgevingsplan) en cultuurhistorische waarden kaart.

Ad 1. Sinds 2008 zijn 66 onderzoeksmeldingen geregistreerd in Archis⁴. In de archeologische rapporten van deze onderzoeken werd de archeologische verwachtingskaart onderschreven voor het betreffende plangebied en was aanpassing van de verwachtingswaarden niet nodig. Echter in de binnenstad is op een aantal locaties, na uitvoering van een archeologische opgraving tot in het archeologisch relevante niveau, de bodem verstoord. Dit, en een aantal onderzoeksmeldingen⁵, gaven aanleiding om de verwachtingswaarden op de kaart aan te passen.

Ad 2. Naast het cultuurlandschap op land bestaat ook het maritiem cultuurlandschap met archeologische resten boven en onder water (zoals o.a. scheepsresten, sluizen, bruggen en dammen). Voor de archeologie van Purmerend zijn de vaarroutes en het transport dat daarover plaatsvond van belang. Op een deel van het huidige oppervlaktewater werd en wordt van oudsher ook scheepvaart bedreven. Dit geldt vooral voor de Where, dat voor de 17^e-eeuwse drooglegging van de Beemster en de Purmer beide meren met elkaar verbond en voor het in het begin van de 19^e eeuw speciaal voor de scheepvaart gegraven Noordhollands Kanaal. De ringvaarten rond de Beemster, Purmer en Wormer hebben ook een scheepvaartfunctie gekend, evenals de grachten in en rond de stad Purmerend. Hetzelfde gold oorspronkelijk voor de sloten in het veengebied van de polder Purmerland, de Zuiderpolder en de Overweerse Polder, met name de sloten die langs de ontginningsassen waren gelegen. Naast resten van wrakken van schuiten en scheepjes kunnen mogelijk ook aan de scheepvaartnavigatie gerelateerde elementen (zoals boeien en bakens) verwacht worden. De periode vanaf wanneer maritieme vondsten verwacht kunnen worden is de Late Middeleeuwen. Op de verwachtings- en beleidskaart is onderscheid gemaakt tussen huidig water dat op historisch kaartmateriaal ook reeds op dezelfde plek aanwezig was en daarom een verwachting kent voor maritieme resten van voor ca. 1800, en waterpartijen die op historisch kaartmateriaal wel als water zijn gekarteerd, maar later gedempt zijn. De archeologische verwachting is voor beide eenheden gelijk, maar gezien de aard van de meest voorkomende civiele werkzaamheden in huidige waterpartijen (b.v. baggeren) zijn aan beide eenheden andere te treffen beleidsmaatregelen gekoppeld. Op de archeologische verwachtings- en beleidskaart worden ook recentelijk aangelegde

---

³ Actualisatie archeologische verwachtings- en beleidskaart gemeente Purmerend, J. Huizer, 2016.

⁴ Peildatum 20 januari 2016.

⁵ Actualisatie archeologische verwachtings- en beleidskaart gemeente Purmerend, J. Huizer, 2016, p. 2.

waterpartijen aangegeven; het betreft voor een groot deel waterpartijen die tijdens de naoorlogse stadsuitbreiding zijn aangelegd en aanpassingen/kanalisaties van bestaande sloten en vaarten. Hiertoe behoren ook enkele op historisch kaartmateriaal aanwezige sloten, waarvan niet wordt aangenomen dat deze regelmatig voor scheepvaart zijn benut.

Ad 3. De geactualiseerde kaarten zijn gemaakt in het GIS programma Mapinfo en gebaseerd op één kaartlaag. De kaarten zijn onderdeel van de erfgoedkaart van Purmerend en via internet toegankelijk.

2.2 Selectiebeleid

Bij bodemverstoringen van enige omvang weegt de gemeente het behoud van archeologische waarden af tegen andere maatschappelijke belangen. Door het toepassen van een selectiebeleid op de archeologische onderwerpen en gebieden die de gemeente wel en niet wenst te onderzoeken ontstaat transparantie in de uitvoering en wordt recht gedaan aan het belang van de archeologie.

Het selectiebeleid is gebaseerd op:

1. Het vrijstellen van het doen van archeologisch onderzoek binnen het kader van de Erfgoedwet.
2. De archeologische verwachtings- en beleidskaart Purmerend.
3. De beheers- en onderzoeksonderwerpen.

Ad 1. Archeologisch onderzoek is (wettelijk) niet nodig: wanneer, aangetoond wordt dat geen archeologische (verwachtings)waarden aanwezig zijn; (bouw)werkzaamheden worden uitgevoerd zonder verstoring van het bodemarchief; het te verstoren oppervlak niet groter is dan 100 m². Archeologisch onderzoek is (wettelijk) wel nodig: In gebieden van archeologische waarde die weergegeven zijn op de AMK (Archeologische Monumenten Kaart⁶) en de IKAW⁷ (Indicatieve Kaart Archeologische Waarden); het te verstoren oppervlak groter is dan 100 m².

Ad 2. De archeologische verwachtings- en beleidskaart Purmerend is onderverdeeld in een gegevenskaart⁸, een verwachtings- en een beleidskaart. De hoge, middelhoge en lage archeologische verwachtingswaarden worden in gebieden op de kaart aangegeven. Bij bodemingrepen in deze gebieden worden de van toepassing zijnde beperkende beleidsmaatregelen aangegeven. De oppervlaktegrenzen voor bodemingrepen zijn gebaseerd op de archeologische informatiewaarde van het gebied. Hieronder volgt een schematische beschrijving van de verwachtingszones en de van toepassing zijnde maatregelen.

---

⁶ Op de AMK staan terreinen van archeologische monumentale waarde aangeduid, waarbij onderscheid wordt gemaakt in de hoogte van de waardering. Ook wordt onderscheid gemaakt tussen wettelijk beschermde en niet-beschermde archeologische monumenten. Voor de niet-beschermde AMK-terreinen geldt vanuit de rijksoverheid geen specifiek beschermingsbeleid. Sinds 2014 wordt de kaart niet meer bijgehouden door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

⁷ De IKAW is een kaart van Nederland gebaseerd op de statistische relatie tussen archeologische vondsten en de bodemopbouw. De kaart geeft een globaal beeld van de trefkans op archeologische resten in de bodem en onder water. Op de kaart wordt onderscheid gemaakt in zones met lage, middelhoge en hoge indicatieve waarden (ofwel de verwachte aanwezigheid van archeologische waarden). De kaart toont de actuele situatie vanuit Archis. De kaart is bedoeld als instrument voor de ruimtelijke ordening, voor het beheer en de bescherming van archeologische informatie die in de bodem bewaard is gebleven. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed maakt op dit moment binnen het project *Kenniskaart archeologie* een begin met archeologische verwachtingskaarten in lagen. Het streven is om op deze kaarten de kans op archeologie in de Nederlandse bodem uit te splitsen naar periode en diepte.

⁸ De gegevenskaart bevat o.a. informatie over geologie en geomorfologie, gegevens op basis van analyse oude kaarten, bekende archeologische waarden uit ARCHIS en van AMK.

	Gebied	Beleidsmaatregel
Geen archeologische verwachting	Verstoorde gebieden	geen
Hoge archeologische verwachting	Bebouwde historische kern (bebouwing en tuinen)	Bodemingreep groter dan 30 m ² archeologisch vooronderzoek
Hoge archeologische verwachting	Boerderijplaatsen in de Purmer	Bodemingreep groter dan 100 m ² en dieper dan 50 cm –mv archeologisch vooronderzoek
Middelhoge archeologische verwachting	Historische kern stratenpatroon (onbebouwd)	Bodemingreep groter dan 100 m ² archeologisch vooronderzoek
Middelhoge archeologische verwachting	Middeleeuwse veenontginningsassen	Bodemingreep groter dan 500 m ² en dieper dan 50 cm –mv archeologisch vooronderzoek
Lage archeologische verwachting	Landbouwgronden droogmakerij de Purmer	geen
Maritiem	Recentelijk aangelegde waterpartij	geen
Maritiem	Gedempt water	Bodemingreep groter dan 500 m ² en dieper dan 50 cm –mv archeologisch vooronderzoek
Maritiem	Huidig water (Noordhollandsch kanaal, Where)	Bij ingrepen in de waterbodem (m.u.v. onderhoudswerkzaamheden) archeologisch bureauonderzoek conform KNA Waterbodems

Ad 3. Een algemene behoudsdoelstelling is in de praktijk (vaak) niet uitvoerbaar. Er is een dilemma bij de keuze tussen behoud 'in situ' of onderzoek. Wanneer op grond van de archeologische verwachtings- en beleidskaart Purmerend archeologische waarden aanwezig zijn, dan moet een keuze gemaakt worden tussen 'behoud en geen archeologisch onderzoek' of 'archeologisch onderzoek en de vorm daarvan'. Wanneer behoud niet mogelijk blijkt en archeologisch onderzoek moet plaatsvinden zal alleen een opgraving worden verricht als de te beschermen archeologische waarden binnen de opgesomde onderwerpen, onderdeel van het Purmerendse selectiebeleid, vallen. Doelgericht archeologisch onderzoek op kansrijke locaties in Purmerend kan in de toekomst waardevolle informatie opleveren. De beheers- en onderzoeksobjecten zijn op basis van de bewoningsgeschiedenis geselecteerd om beter en samenhangend onderzoek te kunnen laten plaatsvinden. Onderzoek naar de betreffende objecten moet inzicht verschaffen in de aard, kwaliteit en continuïteit van de bewoningsgeschiedenis⁹ van de plekken die representatief zijn voor het bodemarchief en voor de diversiteit aan archeologische waarden. De geselecteerde objecten zijn:

- historische kern
- de middeleeuwse ontginningsassen
- de ontwikkelingsgeschiedenis van Purmerend voor 1400
- de boerderijplaatsen in de Purmer
- de molengangen in de Purmer
- de structuur van oude weg- en waterwerken

⁹ Op de archeologische gegevenskaart is een overzicht opgenomen van de ARCHIS-waarnemingen, AMK-terreinen en eerder uitgevoerd archeologisch onderzoek.

2.3 Archeologische onderzoeksprocedure en omgevingsvergunning

Om op archeologische vindplaatsen te bouwen, is bijna altijd een omgevingsvergunning nodig. Dit is geregeld in de bestemmingsplannen van de gemeente Purmerend. De status van een gebied op de archeologische verwachtings- en beleidskaart, en overgenomen in de Purmerendse bestemmingsplannen, bepaalt of de archeologische onderzoeksprocedure in werking treedt. De archeologische onderzoeksprocedure bestaat uit een aantal onderzoekstappen, waarderingen en selectiemomenten. Iedereen die een omgevingsvergunning aanvraagt voor slopen, bouwen of aanleggen kan op basis van het bestemmingsplan verplicht worden een rapport te overleggen waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein in 'voldoende mate' is vastgesteld. Deze rapporten moeten voldoen aan de 'Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie' (KNA). Burgemeester en wethouders nemen op basis van de onderzoeksinformatie in de rapporten een selectiebesluit. Uit ervaring is gebleken dat het belangrijk is om de archeologische onderzoeksprocedure al vroeg in de ruimtelijke planvormingsfase te starten, voordat de aanvragen voor de verschillende vergunningen worden ingediend. Hieronder worden de te nemen stappen in de archeologische onderzoeksprocedure beschreven.

Stap 1. Interne gemeentelijke archeologische deskundigheid inbrengen bij het ontstaan van startnotities voor bestemmingsplannen, bouwplannen, ontwikkelingsplannen, herinrichtingsplannen en andere plannen voor bodemingrepen. Het selectiebeleid vormt het kader en levert belangrijke informatie.

Stap 2. Bureauonderzoek, uitgevoerd door een archeologisch onderzoeksbureau, waarin het effect van de geplande bodemingreep op de archeologische waarden in het plangebied wordt aangegeven. Het bureauonderzoek bevat:

- een samenvatting van wat er archeologisch en aardwetenschappelijk bekend is over het plangebied
- een catalogus van bekende archeologische vindplaatsen of vondstmeldingen
- inzicht in en advies over de archeologische verwachting

Stap 3. Inventariserend veldonderzoek (IVO), uitgevoerd door een archeologisch onderzoeksbureau. Hierbij worden de archeologische vindplaatsen opgespoord, in kaart gebracht en gewaardeerd. Het IVO kan in drie fases worden gesplitst: de verkennende, de karterende en de waarderende fase. De waarderende fase heeft als doel om archeologische vindplaatsen die in een van de eerdere fases zijn opgespoord te waarderen. Specifiek wordt ook de behoudenswaardigheid van de archeologische vindplaats vastgesteld.

Afhankelijk van de uitkomsten van het bureauonderzoek kunnen stappen in de onderzoeksprocedure worden overgeslagen of is vervolgonderzoek niet meer noodzakelijk en kan het plangebied worden vrijgegeven.

Het eindresultaat van de onderzoeken in stap 1 t/m 3 moet altijd een waardenstelling van het plangebied zijn. De archeologische waarde van het plangebied moet in voldoende mate zijn vastgesteld. Bij de selectie van archeologische waarden wordt getoetst aan de volgende criteria:

- eerder selectieadvies
- onderzoeksvragen en antwoorden bij het huidige onderzoek
- vergelijking van de conclusies in een eerder selectieadvies met latere resultaten
- zeldzaamheid van de vindplaats
- informatiewaarde, de betekenis van een vindplaats als bron van kennis over het verleden
- ensemblewaarde of meerwaarde van een vindplaats
- archeologische context, de aan- of afwezigheid van nabijgelegen, in ruimte of tijd
- gerelateerde archeologische objecten

- landschappelijke context, mogelijkheden voor fysisch-geografische reconstructies, eventuele recente verstoringen
- representativiteit, de mate waarin een bepaald type vindplaats karakteristiek is voor een periode en/of een gebied
- de aard en het formaat van de bedreiging van de vindplaats en de (on)mogelijkheden tot behoud, dan wel de noodzaak van vervolgonderzoek

Stap 4. Burgemeester en wethouders nemen op basis van de verkregen informatie over de archeologische waarde van de vindplaats, zoals beschreven in de stappen 1 t/m 3 een selectiebesluit. Het selectiebesluit is een gemotiveerd besluit tot het al dan niet behouden van een bepaalde archeologische waarde, meestal in het kader van ruimtelijke ontwikkeling. Bij de selectie van archeologische waarden is een keuze uit de volgende opties mogelijk:

- vrijgeven
- behoud in situ
- opgraven of begeleiden

Burgemeester en wethouders bepalen in het selectiebesluit ook de vorm van het archeologisch vervolgonderzoek. Het selectiebesluit kan ook opgenomen worden als voorschrift in de omgevingsvergunning. Bij een 'opgraving' of 'begeleiding' worden de archeologische waarden uit de bodem gehaald. Een selectie van de vondsten zal worden bewaard in het provinciaal depot.

De combinatie van het instrument selectiebeleid, de onderzoeksprocedure en het selectiebesluit vormt een trechtermodel met duidelijke beslismomenten. Onderzoek vindt plaats van grootschalig en grofmazig naar kleinschalig en fijnmazig waardoor delen van het plangebied, zonder archeologische waarden, buiten de vervolgprocedure vallen.

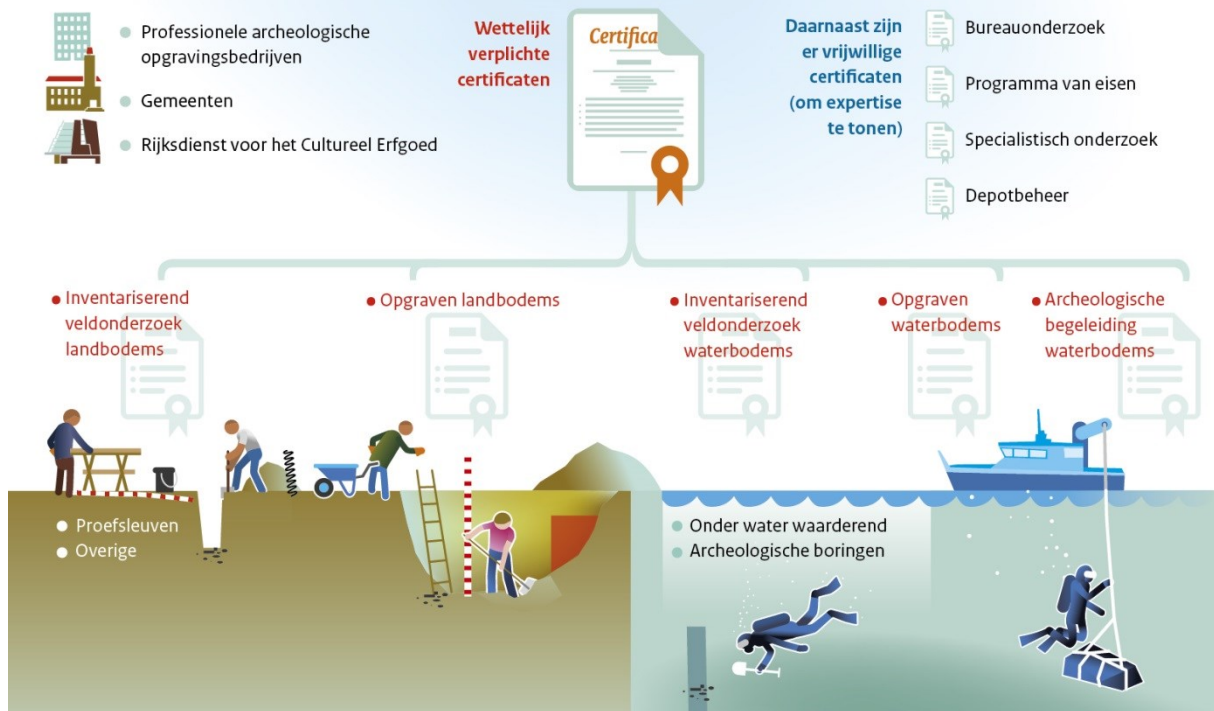
2.4 Nieuw certificeringsstelsel Erfgoedwet

In de Erfgoedwet is de opgravingsvergunning voor archeologen vervangen door een wettelijk geregelde certificering. Opgravingen moeten volgens professionele normen worden uitgevoerd. Archeologieprofessionals, verenigd in het Centraal College van Deskundigen Archeologie (CCvD), hebben deze normen uitgewerkt. Het certificaat kan door archeologen worden aangevraagd. Via audits wordt gecontroleerd of de aanvrager daadwerkelijk voldoet aan de gestelde normen. Archeologen hadden tot 1 juli 2017 de gelegenheid een certificaat te verkrijgen. Voor de gemeente en aanvrager omgevingsvergunning is het belangrijk om bij het verstrekken van een opdracht tot opgraven te controleren of het archeologisch bedrijf of de zelfstandig archeoloog gecertificeerd is.

Archeologie

Het nieuwe certificeringsstelsel

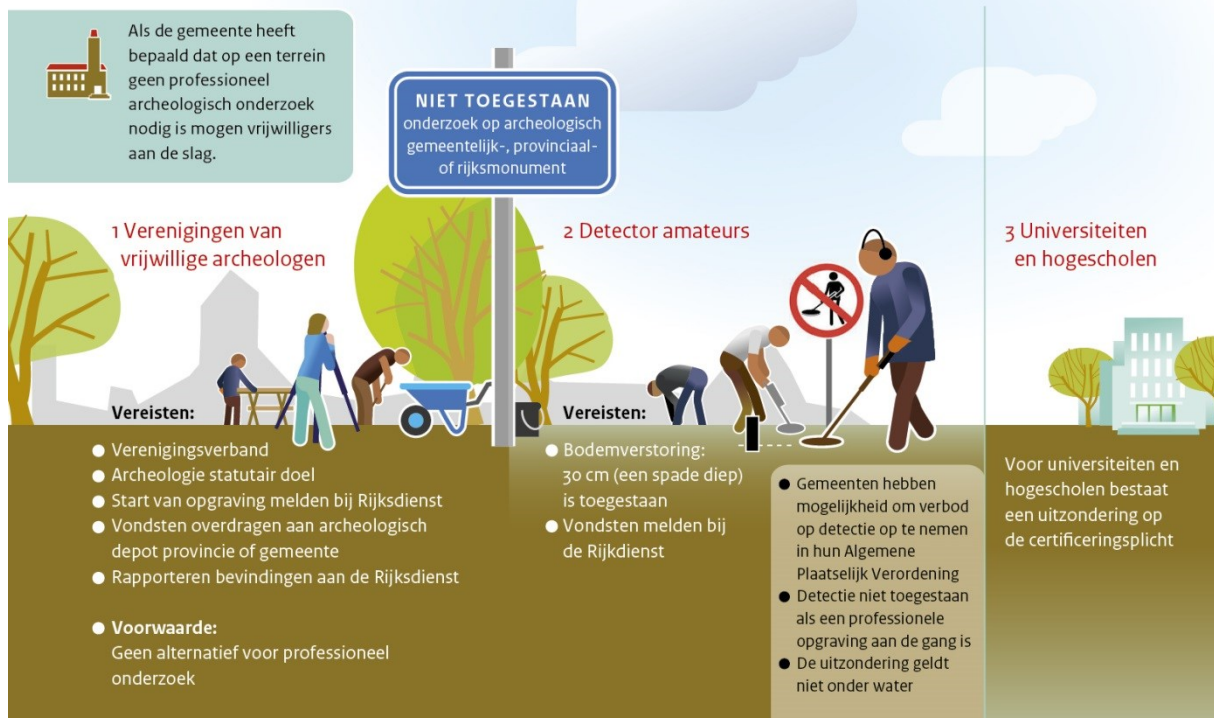

Bron: www.cultureelerfgoed.nl

In de Erfgoedwet staan ook de voorwaarden waaronder het is toegestaan om op te graven zonder certificaat. Verenigingen van vrijwillige archeologen, zoals de Archeologische Werkgroep Purmerend (AWP), mogen zelfstandig opgraven op locaties waar de gemeente heeft vastgesteld dat de archeologie niet behoudenswaardig is. Toestemming van de eigenaar van het terrein is noodzakelijk en er zijn een aantal andere voorwaarden aan de vrijstelling verbonden. Zij moeten de start van een opgraving melden bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de vondsten overdragen aan het archeologisch depot van de provincie Noord-Holland en rapporteren over hun bevindingen aan de Rijksdienst. Onderzoek door vrijwillige archeologen, de AWP, mag **geen** alternatief zijn voor professioneel onderzoek.

Uitzonderingen certificeringsplicht

Het nieuwe certificeringsstelsel

Bron: www.cultureelerfgoed.nl

2.5 Beleidsinstrumenten en maatregelen

Sinds de vaststelling van de Beleidsnota Archeologie in Purmerend in 2009 worden de volgende beleidsinstrumenten en maatregelen ingezet:

- **Bestemmingsplan.** Het archeologiebeleid is en wordt vertaald naar voorschriften in alle Purmerendse bestemmingsplannen. Hierdoor wordt archeologie vroegtijdig betrokken in de planfase en ruimtelijke besluitvormingsprocessen en bij de uitvoering van civiele werken en bodemsaneringen.
- **Aanlegvergunning.** Een aanlegvergunningstelsel is ontwikkeld voor alle bodemversturende werkzaamheden waarvoor geen omgevingsvergunning, activiteit bouwen, vereist is zoals o.a. grondwerkzaamheden, de aanleg van leidingen en de aanleg van wegen. In alle bestemmingsplannen zijn aanlegvoorschriften opgenomen.
- **Omgevingsvergunning activiteit slopen en activiteit bouwen.** In de omgevingsvergunning worden, indien van toepassing, voorschriften ter bescherming van archeologische waarden opgenomen. Zonder omgevingsvergunning is het slopen (zoals funderingen) beneden het maaiveld verboden in archeologisch waardevolle gebieden.
- **Wettelijke meldingsplicht.** In de omgevingsvergunning (sloop-, bouw- en aanleggen) wordt, indien van toepassing, het voorschrift opgenomen dat archeologische toevalsvondsten moeten worden gemeld bij de bevoegde overheid conform art. 5.10 Erfgoedwet.

- Toezicht en handhaving. Door gemeentelijke toezichthouders (bouwinspecteurs) wordt gecontroleerd of werkzaamheden worden uitgevoerd conform de verleende omgevingsvergunning. Indien noodzakelijk zal handhavend worden opgetreden¹⁰
- Communicatie. Inwoners, planontwikkelaars en medewerkers van de gemeente worden op verschillende manieren geïnformeerd over het gemeentelijk archeologiebeleid. Zie ook hoofdstuk 6 van de erfgoednota.
- Toerisme, recreatie en monumentenzorg. De door archeologisch onderzoek verkregen kennis heeft bijgedragen aan het toeristisch recreatief aanbod. Er zijn informatiepanelen, plaquettes, QR-codes en wandelroutes ontwikkeld. Tijdens de jaarlijkse Open Monumentendag wordt door het organiseren van activiteiten aandacht besteed aan het Purmerendse bodemarchief.
- Onderwijs. De AWP geeft incidenteel voorlichting over archeologie aan basisschoolleerlingen in Purmerend.

Van Monumentenwet 1988 naar Erfgoedwet en Omgevingswet Over duiding en omgang

Bron: www.cultureelerfgoed.nl

2.6 Uitgangspunt: de verstoorder betaalt

De kosten van noodzakelijke archeologische werkzaamheden komen voor rekening van de initiatiefnemer tot de bodemversturende activiteit. Het uitgangspunt 'de verstoorder betaalt' is in de wetgeving vastgelegd. Dat geldt zowel voor gemeentelijke overheden als particuliere ontwikkelaars.

(Project)ontwikkelaars verwerken de kosten van archeologisch onderzoek in de exploitatie van de verschillende projecten. Bij kleinere bouw- en ontwikkelingsprojecten bestaat de mogelijkheid dat de kosten van archeologische maatregelen tot een zodanige excessieve kostenstijging leiden dat een totale exploitatie in gevaar komt. In dat geval kan de gemeente een bijdrage in de kosten leveren. Het gemeentelijk archeologiebudget zorgt voor de noodzakelijke financiële ondersteuning.

Er is geen speciale compensatieregeling vastgesteld om verstoorders te compenseren. Verstoorders worden in Purmerend wel gecompenseerd voor de kosten van een vooronderzoek zoals het opstellen van een Pve voor een archeologisch onderzoek. In opdracht van de gemeente, en zonder kosten

¹⁰ Zie Nota Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving 2016-2019 en jaarlijks opgesteld Uitvoeringsprogramma Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

hiervoor in rekening te brengen bij de verstoorder, stelt de Cultuurcompagnie deze Pve's op. Incidenteel wordt aan de hand van specifieke omstandigheden per geval een bijdrage verstrekt in de kosten van een archeologisch onderzoek (proefsleuven, opgraving of begeleiding). Hierbij wordt gekeken naar draagkracht van de verstoorder, de moeite die de verstoorder heeft genomen om kosten te voorkomen en naar alternatieven heeft gezocht, het maatschappelijk belang van de archeologie, het maatschappelijk belang van de ontwikkeling. Indien de verstoorder ondanks de kosten van het archeologisch onderzoek over voldoende financiële middelen beschikt om het project af te ronden zal een bijdrage van de gemeente niet snel worden toegekend. Het komt voor dat de kosten van archeologisch onderzoek onevenredig hoog zijn in verhouding tot het bouwplan dat ontwikkeld wordt. Het is wenselijk om een methodiek te ontwikkelen om onevenredig hoge kosten (gedeeltelijk) te kunnen financieren. Het college gaat onderzoeken hoe een dergelijke methodiek eruit zou moeten zien.

Voor kosten die samenhangen met de opgraving, wetenschappelijke uitwerking en publiekspresentatie van uitzonderlijke archeologische vondsten van (inter)nationaal belang heeft de Tweede Kamer in de cultuurbegroting 2016 een bedrag van € 250.000,- vrijgemaakt. Gemeenten kunnen hier aanspraak op maken voor het dekken van extra kosten.¹¹

2.7 Gemeentelijk budget

Vanaf 2007 wordt van rijkswege structureel geld aan het gemeentefonds toegevoegd voor de bescherming van het archeologisch erfgoed. Ter compensatie voor de bestuurslasten voor archeologie krijgt de gemeente Purmerend € 28.986,77 en voor excessieve kosten van opgravingen € 5497,49. In 2016 en 2017 is het budget voor archeologie € 35.168,44¹². Hieruit worden o.a. de volgende kosten betaald: waarnemingen door de AWP, het laten opstellen van Pve's, bijdragen in de kosten van archeologisch onderzoek, kosten van archeologisch onderzoek op initiatief van de gemeente, realiseren van publicaties, bijdragen in de kosten van publicaties, actualisatie van verwachtings- en beleidskaart, informatiebijeenkomsten, lezingen, tentoonstellingen, tentoonstellingsmaterialen en informatiepanelen.

Hoofdstuk 3

3.1 Gemeentelijke organisatie

De (wettelijke) taken en werkzaamheden op het gebied van archeologie worden uitgevoerd door medewerkers van het ruimtelijk domein. Archeologie is geïmplementeerd in het gemeentelijk plan- en vergunningenproces.

Binnen de gemeentelijke organisatie is geen 'archeologische dienst' zoals bij een aantal grote gemeenten in Noord-Holland (Zaanstad, Amsterdam). Voor specifieke archeologische kennis en het opstellen van Programma's van eisen (Pve's) voor een inventariserend veldonderzoek, begeleiding of opgraving wordt tegen betaling gebruik gemaakt van de kennis en diensten van NMF Erfgoedadvies. Deze fungeert als regioarcheoloog voor diverse gemeenten in de regio Waterland. Ook worden diensten ingekocht bij archeologische bedrijven zoals het actualiseren van de archeologische verwachtings- en beleidskaart (zie ook hoofdstuk 7 van de erfgoednota).

3.2 Samenwerking

De provincie Noord-Holland archiveert en bewaart archeologische vondsten uit opgravingen. In het provinciaal depot, het Huis van Hilde in Castricum, worden Purmerendse vondsten bewaard en

---

¹¹ Kamerbrief 20 juni 2016, 1005212. Bij de behandeling van de cultuurbegroting 2016 heeft de Tweede Kamer via het amendement van het lid Van Veen c.s. (34300 VIII 118) een bedrag van €250.000,- vrijgemaakt voor 'een fonds of subsidieregeling voor archeologie'.

¹² Begroting gemeente Purmerend.

tentoongesteld. Veel archeologisch veldonderzoek wordt gedaan door archeologische bedrijven. Zij hebben de wettelijke plicht de vondsten en documenten van archeologisch onderzoek over te dragen aan het provinciaal depot.

Ook de AWP en de inwoners dragen bij aan het verzamelen van informatie door waarnemingen en het melden van toevalsvondsten.

De AWP vervult een belangrijke rol op het gebied van archeologie in Purmerend. De amateurarcheologen voeren zelfstandig waarnemingen uit en verlenen ondersteuning bij archeologische opgravingen en begeleidingen. Ook vervullen zij de 'oog en oor functie' voor de gemeente bij illegale verstoringen van het Purmerendse bodemarchief. Zij beschikken over veel lokale kennis. In Pve's voor een opgraving of begeleiding wordt standaard de aanbeveling opgenomen dat de AWP, vanwege hun kennis en vaardigheden, ingezet kan worden bij het veldwerk. De AWP mag zelfstandig geen opgravingen of begeleidingen uitvoeren. In gebieden die onder de vrijstellingsgrens vallen¹³ of gebieden die zijn vrijgegeven voor ontwikkeling mag de AWP een waarneming uitvoeren. De AWP wordt hierover door de gemeente geïnformeerd. Over de uitvoering van de waarneming wordt met de initiatiefnemer/ontwikkelaar afgestemd.

Samenwerking of het inkopen van diensten bij gemeenten met een eigen archeologische dienst is afhankelijk van de beschikbaarheid, de kosten, kwaliteit, continuïteit en snelheid van dienstverlening. De samenwerking met de regioarcheoloog van NMF Erfgoedadvies functioneert naar tevredenheid. Bij regionale ontwikkelingsprojecten (zoals het aanleggen van wegen den dijkversterkingen) zal per project worden onderzocht en afgewogen of samenwerking met regiogemeenten mogelijk is. De samenwerking betreft dan de archeologische onderzoeks- en omgevingsvergunningprocedure.

3.3 Communicatie en participatie

Erfgoed is spannend en spreekt de behoefte aan om te onderzoeken en het onbekende te ontdekken. Archeologisch erfgoed inspireert ruimtelijke kwaliteit. Inwoners zijn over het algemeen nieuwsgierig naar de geschiedenis en de resultaten van archeologisch onderzoek in hun woonomgeving. Het erfgoedbeleid en de cultuurhistorische waardenkaart kunnen hierin een belangrijke rol spelen. In het erfgoedbeleid is al uiteengezet op welke manieren over het erfgoed en de archeologie gecommuniceerd wordt.

---

¹³ Zie archeologische verwachtings- en beleidskaart Purmerend.